

LIBRIA

DRAGOȘ BUCURENCI

Despre
curajul
de a ne lăsa
văzuți

DRAGOȘ BUCURENCI

Despre curajul de a ne lăsa văzuți

CURTEA VECHE

Cuprins

În loc de prefață / 7
Cum să citiți această carte / 10

PARTEA I

Album de familie / 15
Lada de zestre / 17
Tata Fănică / 20
Proprietatea nu vine niciodată singură / 24
„Filmări nunți și botezuri“ / 27
Atelierul foto alb-negru / 31
Mai multe veri de neuitat / 34
Vertigo / 37
Guvizii de la tanti Cuța / 40
Bătaia din copilărie / 43
File de tranziție / 47
J'ai deux amours, mon pays et Paris / 50

PARTEA A II-A

Alegerile care contează / 59
Mulțumesc pentru libertate / 61
Exerciții de admirație / 67
    Doamna Banu / 69
    Ohara / 71
    Săndoiu / 73
    Nicolae I. Nicolae / 78
Irina înainte de toate / 81
Cum am învățat limba engleză / 100

- Lecția de citire / 103
Alegerile care contează / 106
Să faci ceea ce ai spus că vei face / 117
Cum să spui „nu“ / 128
Culmea competiției / 131
Valea Plângerii / 136

PARTEA A III-A

- Oameni suntem* / 143
Cere și ți se va da / 145
Lepădarea de emoții / 148
Rostul lacrimilor / 151
Despre curajul de a ne lăsa văzuți / 171
În căutarea fericirii / 174
Frica cea mare / 177
Liberul-arbitru / 180
Fiecare cu zeii lui / 183
Vedere din Cambodgia / 187
Notă / 201

PARTEA I

Album de familie

*Un homme passe sa vie
à compenser son enfance.*

Jacques Brel

Lada de zestre

Am început acum ceva vreme, împreună cu sora mea, Simina, să săpăm în trecutul recent al familiei. Niște documente făcute publice de Institutul pentru Investigarea Crimelor Comunismului în România ne-au făcut din nou curioși în legătură cu un episod foarte puțin cunoscut din viața bunicului nostru patern. În septembrie 1948 a fost arestat pentru implicarea într-o mișcare de rezistență militară în Oltenia. A cunoscut bătăile crunte din beciurile Securității craiovene, dar a negat totul și ancheta nu l-a putut lega de celelalte grupuri de partizani. În august 1950 a fost condamnat la doi ani de pușcărie pentru „uneltire contra ordinii sociale“, din care a ispășit aproape trei. A fost la Jilava, Aiud, Văcărești, Poarta Albă. Nu toți camarazii lui au primit sentințe la fel de „blânde“. Unii au ieșit abia după 15 ani, iar alții n-au mai ieșit niciodată.

Așa arăta lumea pe care am pornit s-o cercetez împreună cu Simina. În adolescență, am citit amândoi foarte multă memorialistică de detenție, dar miza este acum una personală, iar emoția mult mai puternică. Pe măsură ce Simina descoperă noi documente, fie că sunt amintiri ale celor care au supraviețuit, fie că sunt documente oficiale ale organelor de represiune, ne dăm tot mai bine seama că nu vom înțelege niciodată cu adevărat lumea acelor ani.

Între descrierile greu de suportat ale torturii și ale condițiilor inumane de detenție, răsar fragmente de viață cotidiană care-ți taie respirația: în puținele garnituri de tren

pe care Armata Roșie nu le confiscase ca pradă de război, oameni înghesuți unii-n alții călătoreau în beznă completă; în căminele studențești se efectuau frecvent razii care se lăsau cu oase rupte și cu arestări; țăranii sătui de șicanele Securității se refugiau în munți, ca în Evul Mediu, unde erau vânați și împușcați ca sălbăticiunile; în orașe, beciurile Securității și ale penitenciarelor gemeau de „bandiți“ care-și așteptau ancheta, sentința sau glonțul care să le curme calvarul.

În această lume au crescut părinții părinților mei. După patru ani de dictatură antonesciană și de război pe mai multe fronturi, „eliberarea“ le-a prins, de fapt, viețile în menghina unui destin istoric și mai sumbru. Chiar și cei care nu aveau deloc de-a face cu mecanismele represivității știau ce se întâmplă. Mizeriei vieții cotidiene de după război, noul regim „popular“ îi adăugase ingredientul indispensabil oricărei revoluții: teroarea.

Oricât aş citi, mi-e foarte greu să-i înțeleg și să-i judec. România anilor '50 pare un teatru absurd în care lupta pentru supraviețuire se dă cu un dușman bestial și irațional. A face copii și a-i crește în acele condiții mi se pare astăzi un curaj de-a dreptul nebun. Și îmi dau seama cât de ciudat poate să sune pentru un părinte al acelor timpuri un reproș contemporan: „nu m-ai iubit destul“ sau „n-ai știut să mi-o arăți“ sau „mereu a fost așa cum ai vrut tu“ sau „nu m-ai întrebat niciodată ce-mi place să fac“.

Nici cu generația părinților mei istoria nu a fost mai generoasă. În ultimele sale două decenii, statul polițienesc instaurat de Gheorgiu-Dej și perfecționat de Ceaușescu și-a rafinat metodele, dar și-a păstrat neschimbată menirea: aceea de a obține din partea fiecărui cetățean supunerea necondiționată în fața regimului. Față de părinții lor,

generația părinților mei nu a avut nici măcar șansa de a se fi născut în libertate. Cei mai mulți dintre ei au fost educați să se supună, după ce părinții lor au înțeles că, în fața represiunii, nu exista altă opțiune. Ținuți într-o sărăcie cruntă și umilitoare, urmăriți de o rețea ubicuă de informatori și de activiști, siliți să facă azi un compromis, mâine altul, înfricoșați permanent de spectrul unei Securități omnisciente și omnipotente, cei mai mulți și-au acceptat soarta și și-au văzut de viață în această pușcărie enormă care devenise România. Dacă asta se poate numi viață.

Și, din nou, mă întreb dacă noi, cei care am trăit foarte puțin în dictatură sau care nu mai avem deloc amintiri de atunci, putem astăzi înțelege cu adevărat drama acestei generații. Și nu vorbesc doar de diferența de opțiuni alimentare, deși e suficient să privești câteva imagini cu cozile și magazinele din anii '80 ca să te treacă fiori reci pe șira spinării. Mă gândesc cât de diferit se raportează cineva care trăiește în sărăcie și sub teroare la valori, comunicare, emoții față de cineva care trăiește în libertate.

Iar dacă nu putem înțelege, probabil că nici nu vom putea vreodată judeca felul în care am fost crescuți. Sigur că există eroi în orice infern, dar cred că nici Dumnezeu nu judecă oamenii simpli cu măsura sfinților. Reproșuri vor exista întotdeauna, dar nu cred că avem dreptul să ridicăm piatra și să spunem „noi ne-am fi descurcat mai bine”. Malraux spunea că nimeni nu rezistă torturii neîntrerupte¹. Pe măsură ce citesc, am tot mai mult senzația că dictatura comunistă din România a fost o astfel de tortură. Iar noi suntem copiii celor care nu i-au rezistat.

---

1. *Apud* Virgil Ierunca, *Fenomenul Pitești*, Editura Humanitas, București, 1990, p. 11.

Tata Fănică

În cimitirul Sineasca, din nordul Craiovei, e plin de gușteri. Șopârlele smaragdine sunt peste tot și nicăieri: nu le observi decât abia când, speriate de pasul tău, țâșnesc spre a se pierde în vegetația sălbatică. Le înregistrezi cu coada ochiului, hipnotizat pentru o clipă de sclipitoarea lor trecere. Apoi dispar.

La marginea unei gropi betonate, un bărbat cărunt și slab, cu fața arsă de soare, cu mânecile de la cămașă suflecate, ține de ghidon bicicleta pe care a pedalat până la cimitir și oftează cu năduf: „Ia uite, dom'le, mii de elevi trecută prin mâna lui și nu e nici unul aicea. Nici de la fabrică nu veni nimeni...“ Cel despre care vorbește e bunicul meu, Ștefan Radu. Adevărul e că foștii lui elevi, pe care i-a învățat meserie la școala profesională de pe lângă fabrica „7 Noiembrie“ din Craiova, n-aveau de unde să știe că fostul lor maestru s-a stins. Mioara, soția lui, i-a spus unuia singur, cu care știa că ținuse legătura în anii în care mai fusese lucid.

Constantin Popeci, probabil cel mai strălucit dintre elevii lui, și-a început cariera ca strungar și a ajuns director general la Întreprinderea de Utilaj Greu. Astăzi este proprietarul fostei întreprinderi și ocupă un loc în prima jumătate a Topului Forbes al miliardarilor români. Lucrurile astea le-am aflat de pe Internet. La Craiova, Popeci mi-a spus doar că, după absolvire, a câștigat de trei ori consecutiv

premiul de cel mai bun strungar pe țară și că asta nu spune ceva despre el, ci despre domnul Radu, fostul lui profesor.

„Era sever, își amintește industriașul de azi, dar ținea la noi ca nimeni altul, nu lăsa pe nimeni să se apropie de noi. Și se mândrea cu noi, ceea ce, pentru niște copii amărâți, era foarte important, pentru că sădea încredere în noi. Nu știu dacă așa era și-n familie.“ Așa era. Tata are o amintire din vremea când al treilea frate nu se născuse încă. Fănică mergea ținându-și cei doi fii de mână și le spunea celor cu care se întâlnea: „Umblu ca Avram Iancu. Ei sunt pistoalele mele.“

Acum niște ani, când era tot mai puțin lucid și uita tot mai multe, Mioara i-a explicat cine-l vizitează: „Uite, veni Dragoș, băiatu’ lu’ Cornel să te vadă. Îl mai ții minte?“ Ochii lui Fănică s-au umezit, iar vocea a protestat, lungind mirată silabele: „Ei, cuuuum să nu-l ții minte?“ Și, spre a ne convinge pe toți că știe despre cine-i vorba, a început să recite versurile pe care mi le spunea în copilărie: „Dragoș Vodă și-a lui ceată, toți voinici cu fruntea lată...“

Mi-am reproșat mereu că am știut prea puține despre viața lui. Bătrânul mic de statură, cu fața brăzdată, mustață șugubeață și o bunătate în priviri ca o rugă, nu vorbea despre trecutul lui. Iar când ne-am apucat, eu și cu sora mea, să-l reconstituim din fragmente, a fost prea târziu.

A fost, ca și celălalt bunic al meu, primul care s-a ridicat deasupra condiției alor lui, o familie de muncitori săraci. Nu și deasupra lipsurilor în care a crescut și cu care s-a luptat toată viața. A absolvit Școala de Arte și Meserii ca maitru strungar. A căpătat apoi dreptul de a-i învăța pe ceilalți și asta a făcut toată viața. A luptat pe front în linia întâi, unde a fost rănit de două ori. A fost decorat cu Virtutea Militară de Război, cu „Bărbăție și Credință“ și cu Serviciul

Credincios. În timpul războiului, prima medalie nu se acorda decât „pentru fapte de arme cu totul excepționale“.

După război s-a implicat într-o mișcare de rezistență armată utopică pe care Securitatea a anihilat-o din fașă în timpul câtorva procese de răsunset în epocă. Fănică se ocupa cu recrutarea elevilor din liceele mari din Craiova. Le ducea cărți interzise din biblioteca proprie sau pe care le împrumuta de la alții. Avea douăzeci și nouă de ani când a fost arestat. L-a anchetat locotenentul Constantin Oancă, ulterior avansat colonel, un bătauș feroce:

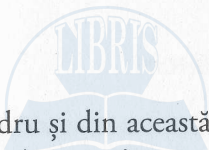
Oancă avea metoda lui. Mă lega la mâini și la picioare și mă învârtea pe un drug până amețeam. Apoi, când leșinam, mă azvârlea de pământ. După aceea mă stropea cu apă și o lua de la capăt. Asta când nu mă bătea la tălpi. Loviturile la tălpi erau cel mai greu de suportat. Oancă mă izbea și mă întreba: „Ce-ai vorbit, mă, cu profesorii ăia?“ [...] Oancă n-avea carte. Lucrase la un atelier de cizmărie pe strada Madona. Era din satul meu, din Plenița, dar nu ne știam. Și cât a bătut la mine...¹

Fănică s-a ținut totuși tare și a negat totul, așa că a luat doar doi ani (într-un proces în care s-au dat și sentințe de 15 și chiar 20 de ani de temniță grea). A trecut pe la Aiud, Văcărești, Jilava, Poarta Albă. Până în 1990, nici unul dintre fiii lui nu a știut despre asta. El nu le-a spus și ei nu l-au întrebat. În familie se știa doar „că a fost ceva“.

Din declarațiile date zece ani mai târziu la Securitate de foștii lui colegi, reiese că a avut un rol mult mai important decât au crezut anchetatorii. Spre norocul lui, procesul n-a mai fost redeschis. În felul lui, Fănică a ieșit înfrânt, dar

---

1. Interviu de Octavian Roske, în Radu Ciuceanu, *Intrarea în tunel*, Editura Meridiane, București, 1991, p. 389.

mândru și din această încleștare: a păcălit unul dintre cele mai crâncene sisteme represive din câte a cunoscut vreodată istoria.

Când ne-am apucat să-i studiem dosarele, recuperate parțial de la CNSAS, tata Fănică făcea primii pași în noaptea lăptoasă a uitării în care avea să se afunde tot mai mult în anii din urmă. Am rămas cu niște volume în care mărturiile desfigurează trecutul în aceeași măsură în care-l dezvăluie. Rețin o caracterizare de un comic involuntar făcută de un informator. După spusele acestuia, tata Fănică era „un individ cu un spirit dominat de misticism. Deși maestru la un liceu industrial, deci cu preocupări tehnice, totuș pe cale autodidactică el s-a ocupat mult cu problemele culturale mai ales pe linie idealistă mistico-religioasă în care sens avea și o bibliotecă foarte bogată“.

În cimitirul Sineasa, la câțiva metri de groapa în care tata Fănică va fi încarcerat pentru ultima oară, un gușter se tolănește la soare pe o lespede, imun la agitația din jurul lui. Privesc o clipă în altă parte și, când întorc privirea, nu mai găsesc decât o lespede pierdută în iarbă.